

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Avril 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 318

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Nisan 1931

nın artan musavatsızlığı arasındaki ihtilâflar, IV, Kalabalıkların bu günkü rolü.

Altıncı kitab : Tarihî yeni 'ainilleri.

Doktor Le Bon Tarih telekkisi hakkında G. Hanotaux nun ne fikirde olduğunu öğrenmek istemiş ve bu ma'ruf müverrihden şu cevabı almıştır :

'Aziz dostum ben kudreti balige ve rebbani kelimelerini Pascalın, Bossuet nın anladıkları ma'nada anlarım. Fakat bana Tarih öğretmiştir ki, medeniyet ancak ilâhi bir mefkûreye, ya'ni bir yaratıcıya, ahlak kanununun yapıcısına iman taşıyan kavmlerde olabilir. 'İlm her iki sırrı, khalkate ve ruha müte'allik sırları örtüldükleri karanlıklardan çekip çıkarabilmiş midir?

'Alim olmadığımın biliniyorum. Fakat nazarımda nizami 'alem ve ahlak her şey'in fevkinde olduğundan atalarımızın isrine ve insan cemiyetlerini teşkil ve muhafaza eden 'akide lere sadık kalıyorum.

Moskovadan korkuyorum.

Size 'afiyet temenni ederim.' Bu mes'eleleri ta'mık ediniz. Korkmayınız ! Beni ihlâskâr dostunuz olarak kabul buyurunuz.

Doktorun buna cevabı :

Bossuet zamanında anlanması pek kolay olan dünya, bu gün çok mufasssal ve mu'dildir Tarihîn felsefesi metninde ittifak edemediğimiz nokta, gördüğümüz vechile pek büyüktür. Fakat bu tam bir ahlak değildir, çünkü kavmlerin hayatını sevk ve idare için bir mefkûrenin vücuduna luzum noktasında mütefakız.

Esasları tevehhümlere müstenid olmakla beraber dinî mefkûre bu güne kadar en kuvvetli kalmıştır.

Filvaki Tarih gösteriyor ki, yeni ilâhlarla beraber yeni medeniyetler doğmuş ve medeniyetler ilâhlarının üfulünden sonra paydar olamamışlardır.

Doktor'un tefekküratında, tedkikatında istikbale müte'allik fütur verici neticelere vardığı zan olunursa pek aldanılır. Kitabını lâyenkati'terakki etmekde olan 'ilmin na mütenahi suretde artmış olan neticelerine imanını şu suretle bağlamakdadır :

'Şübhe yok ki 'ilm daha taharriler devrindedir: fakat gireceği yolu her gün daha aydın görmektedir. Gayri melhuz keşfiyyatın nufuzu altında dünya hiç misli görülmemiş bir sür'atle ilerlemektedir. Fikri beşer bir 'asırdan az bir zamanda kendine takaddüm

eden sekiz bin yıllık Tarih devresinden daha fazla istihalat geçirdi. Şimdiden yapılmış olan bu fuhata bakılırsa, 'ilmin her gün bir az daha ziyade nufuz ettiği meçhul muntaka, 'azemetini bu günden tahmin etmek kabil olan bir çok esrarı bize hal ve ifşa edecektir. >

İmdi bu günkü insanlık Tarihden evvelki devirlerin ibtida'i mahlukatdan ne kadar farklı ise istikbalde de bu günkü insanlıktan o kadar farklı bir insanlık tahayyül edebiliriz. Şübhesiz, bu bir hayaldir, fakat bu hayalin hakikatle münasebeti, dünyaya bu güne kadar hâkim olan diğer hayallerden daha fazladır ve halbuki bunları bile levm edemeyiz, çünkü insanı vahşetden medeniyete yükselten onlar olmuştur. > 'İlmin bu nikibinliğini ta'zim edelim. Çok derinden muhtel olan cem'iyetlerimiz tahkîm olunmaya çok muhtacdır.

23-3-931

HAYDAR RİF'AT

LORD BYRON'UN ESERLERİ

Lara(1814).—'Umumiyetle Lara, Korsan in bir maba'dı gibi telekki olunur.

— Bir çok seneden beri ortada olmiyan Lara şatosuna 'avdet eder. Kendisile beraber Kaled namında bir « page » dan, bir nedimden başka bir kimse getirmez, ve ona, yalnız onun anladığı bir lisanda emrlar verir. Byron yine, kendi hissiyyatını vererek, fakat bunlara bir çok sırlar 'ilâve ederek Lara yı tahlil eder. Lara nereden geliyor? Kimdir? bu kara malihulyası niçin? Neden ileri geliyor ki geceleri, mehtabda, şatosunun galerielerinde doluyor, birdenbire korkunç feryadlar ediyor, yalnız nediminin sesinin ve ihtimamlarının kurtardığı bir buhran ile kendinden geçerek taşlıkların mermeri üzerine düşüyor? Bu Byron un René [*] sinin enmuzecidir ki bütün müfrit ihtirasların esiri olmuş ve 'acib rü'yalar görürken uyanmıştır.

[*] René, Chateaubriand ın en güzel eserlerinden biridir. Müellif kahramanının ismi altında kendisini sahneye koyar. [1805] Werther den çıkan René, namütenahilik hissi mübhemi içinde ezilen, şe'niyyet den bıkılmış, 'akim arzularla yipranır, şe'niyyetin bu arzulara karşı arzettiği engellerden acı şikâyetlerde bulunur hasta ruhların enmuzecidir.

A. D.

— Bununla beraber Lara, Seigneur Othon tarafından verilen büyük bir ziyafette bulunuyor. Dansları seyrederken, meçhul bir kimse yaklaşıyor. Laraya dik dik bakıyor. « ta kendisi !... » diye haykırıyor . İsmi sonra öğreneceğimiz bu meçhul şahs, Ezzelin, su'allerine cevap vermesini Lara dan istiyor...

Lara, bu anda, cevap vermekten imtina ediyor. Othon araya giriyor; ertesi gün, kendi huzurunda Lara ve Ezzelin'in anlaşmaları tensib olunuyor.

Lara rendez - vous ya sadık olarak geliyor. Fakat Ezzelin hiç görünmüyor. Othon, Lara ya meç musar'a arkadaşı olduğunu söylüyor. Kılıcını çekiyor, Lara tarafından ağır suretde yaralanıyır. Bundan netice olarak Othon nun tevabi'i ile Lara nın tevabi'i arasında müdhiş bir harb tekevvün ediyor. Bir çok meydan harblerinden sonra Lara vahim bir yara alıyor, sadık nedimi tarafından harb meydanından uzak bir yere götürülüyor, bir ağaç dibinde uzanmış olduğu halde can veriyor. Ozaman nedim Kaled in bir kadın olduğu keşf olunuyor. Eger Lara Konrad dan başka bir kimse değilse Kaled Gulnar olacaktır.

Şa'ir ancak bu encamdan sonradır ki Ezzelin in ortadan gayb olması sırrını bize bildiriyor. Rendez- vous dan bir gece evvel eyerinin önünde bir cenaze görülen bir maskeli suvari görülmüştü; suvari nehre yaklaştı ve cenazeyi nehre atmıştı.. Ölünün mantosu üstünde bir gümüş yıldız parlıyordu, bu Ezzelin in işareti idi.

Kısa bir manzumede merak uyandırmaya mahsus daha ziyade 'unsurlar toplamak güçtür. Şa'ir tali'lidir; çünkü hiçbir şeyi izah etmek zaruretinde değil, bütün bu mu'ammaları halletmek ihtimamını bize bırakıyor. Fakat şunu söylemeğe müsar'a edelim ki « Mélodramatique », « [1] romanisme » i, bugün bize biraz tıflâne görünen bağte [surprise] leri mutazammın bir intrika nın tahlilile, Byron hakkında bir hükm vermemelidir . Yahuz kuvvetli yahud dilber ifade mevhibesini ve masal, kendisine mesned yahud vesile hizmetini gören ve bizi tefekkürün ve hissin 'ulviyyetine çıkarmak için her an yükselen o « lyrisme » i değil, Byronun dehasına 'a'id her şeyi, tahlil, tayer. D. G. — A. D.

[1] Mélodrame 'avam için yazılmış acıklı ve hiyanet ve katl gibi hareketlerle karışık teatro oyunu, ki eski zamanda musiki ve nağmelerle temaşa sahnesine konurdu.

Childe Harold

İSTİKBALİN DİN YOKLUĞU [1]

L'IRRELIGION DE L'AVENIR

YAZAN: J. M. GUYAU

Yeni kimyanın, hakiki « Alchimie », hakikî simya - sukutuna sebep olan inhirafından evvel - daha yukarıda tekrar başlanmış bir simya - olduğu « thèse » i mudafa'a oluna bildiği gibi, mu'asır büyük kimyagerlerimizden birile beraber, kadim simyagerlerin pek güzel ferasetleri, samimî olarak senâ edilebilir; 'aynı suretle te'yid olunabilir ki « din », eğer bu isim muhafaza edilmek tercih olunursa, « hakikî din » artık dar ve hurafi bir, din ile dindar olmakdan 'ibaretdir. [2] Müesses ve nassî din

[1] Baş tarafları 310, 312, 313, 314, 315, 316, ve 317inci sayılarımızda.

[2] Her gün daha geniş sevmek daha derin acımak: Budur bence din, en güzel, en yüksek ve en gerçek.

A. D.